

Ensio Kurkisuo

Roistolinnut

Novellit

Roistolinnut

Kiitokset Sirpalle

Ensio Kurkisuo

Roistolinnut

Novellit

© 2022 Ensio Kurkisuo

Kannen suunnittelu: Sirpa

Sisuksen taitto: Sirpa

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-80-6828-0

Kivi

Pitkänmatkanjuoksijat

King Arthur

Päiviö Johansson kävi täällä

Leikkiä vain

Salkku

Roistolintu

KIVI

Kiveä katselevat Viljo, työnjohtaja, ja laturi. Mitenkä lienee siihen sattunut jäämään menneen kesän siivouksissa. Yläpuolella, vähän matkan päässä puroa ylöspäin, pato keräsi vettä ja ennen sen aukaisemista kiven olisi syytä lentää taivaan tuuliin.

- Ne on semmoisia, kivet.. Totesi Viljo, jatkoi. - Ne tuppaavat jäämään mihin tahansa ja tiellä ne on aina ja joka paikassa. Niin kun nyt tämähi perkeleen möhkäle. Sillä tavalla ne on luonnevikasia pienimmästä suurimpaan.

Viljo silmäili ihmistuntijan salakavalalla katsannolla, jotensakin ääliömäisen omahyväisesti virnistelevää laturia, jonka tiesi muita viisaammaksi asiassa kuin asiassa, eikä hän

oikeastaan sietänyt semmoisia. Ne oli vähän niin kuin nuo kivet, kiusankappaleita.

- Nee..on jääneet. Korjasi laturi niin kuin varmuuden vuoksi, jatkoi venytellen, - Jaa siiton aekoo...ja palajo. Laturi loi ylös taivaisiin kirkassilmäisen hymyä täynnään olevan katsannon, joka tahtoi kai ilmaista ajan suvereenisuuden ylivertaista ymmärtämistä, ja hymyn käännettyä alas kiveen, sen siunatuksi tulleen vierellä pönöttävään, kaiken yksinkertaisuuden perikuvaan, Kuivalan Viljoon, joka jollain käsittämättömällä tuurilla oli saanut uittopomon vakanssin tälle Kusipurolle, mikä ylhäällä patosi vähälumisen talven niukkoja vesivaroja tammelle. Kusessahan tuo oli tuon kivensä kanssa ja oli kutsunut kiertoteitä myöten apuun hänet, Arvo Ahonsyrjän, jota pirukurisesti takanapäin kutsuttiin vain Koppeloksi. Luoja, kaikkivaltias järkeä ylen huusovasti ladatessaan tulevan laturin pieneen päähän, oli kai unohtunut hetkeksi johonkin toiseen hommaan, kaiketi tärkeämpään, ja koska ladattava pääkoppa niin pieni oli suuren järjen tuloon, se ahtaaksi kävi ja niin sitä pursui yli muotin ja muodosti otsaluuhun saakka ja sen yli aina päälakeen asti yltävän nenän ja siitä joku keskenkasvuinen sen oli keksinyt, Koppelo. Vaikka se naaraspuolinen olio lajissaan olikin, sitä tuskin kukaan tuli ajatelleeksi niin, että siinä virhettä olisi.

No jopahan tässä pitkälle päästiin. Viljo ajatteli. Se on vielä semmoinen kähniä, semmoinen joka nukkuu työnsä vieressä, kun ei osaa nukkua yöllä. Ajan suvereenisuus, se saattaa valvottaa ajattelijaa joskus. Viljo katui hyväluontoisena pahansuopia ajatuksiaaan. Mikäpähän se on ihminen arvuuttelemaan luojan kiireitä, jos sitten vahinkojakin? Itse kunkin täällä on ristinsä kannettava, eikä siihen sivullisilla ole nokan koputtamista. Mutta nyt pitäisi laittaa hösseliksi tuon murikan kanssa. Mutta ihan vittuillakseenkaan ei hän kysy tuolta papereita, joita se kuuleman mukaan mieluusti näyttelee. Sitäkö tuo siinä vielä vonkailee? Ei Viljo miestä tuntenut entuudestaan, mutta kuullut oli yhtä sun toista, niin että näkemystä oli jo pohjalla melkoisesti.

- Napsaatanko neljään, vae pistänpö ihan silipuksi? Ja eikö tuo vaan kaivanut povestaan sen tuhanteen kertaan käsissä viereksineen vihkosen, minkä Viljo tiesi jonkinlaiseksi lupakirjaksi. Viljo huitaisi kädellään, ja sehän oli melkein niin, että eihän tuommoiseen, jo tuon tuosta heivaaisi ukko kuin ukko, kun vaan oikein ottaisi. Mutta neljään osaan? Viljo kiristeli hampaitaan. - Paa kahdeksaan. Kuhan hävijää huomiseksi.

- No minäpä silipasen. Sanoi laturi kiireesti, ja pois tallustelevala Viljo jäi miettimään, ottiko tuo onneton sen

tosissaan? Kahdeksaan kappaleeseen? Viljo käveli ylös tammelle. Siellä oli kunnon tervastulet ja puolenkymmentä tuttua miestä vonkaisemassa. Vesi nousi vielä.

- Se on menoa kohta...

- Joo siltä se vähän näyttää..

Kivi se on myös tämä. Hirveä järkäle. Miehen mittainen, joka suuntaan pyöreä muuten, pihatien mutkassa navetan nurkalla. Se oli siinä jo silloin, kun Viljo toi nuorikkonsa Liisan Kuivalan vaaralle. Siitä lähtien se oli näkynyt ikkunassa ensimmäisenä ja ajan kuluessa aivan kuin ainoana, sillä sen huomasi ensin, katsoi sitten mitä tahansa muuta, tai oli katsovinaan, jos oli jotain katsottavaa, niin kuin sitä joskus on, jos ei muuta niin odotusta jonkun tulemisesta. Viljon paluuta Kusipuroilta ja Ottoa sen jälkeen, kun se on selvinnyt siihen ikään, ettei tahdo sisällä viihtyä ja etenkin nyt, kun se on sen huomannut, ominut leikkipaikakseen, vaikka kuinka oli kielletty nousemasta sen päälle.

Sen lisäksi, että se on aina näkynyt, jotenkin vain haitallisesti, ikään kuin muistutuksena jostain, ei niin ikävästäkään, mutta kuitenkin semmoisesta, jonka se tavallaan tuo näkymisellään, sillä aina on jotain ajan mukana mennyttä tai tuntematonta, semmoista mistä kiinni ei ole

saanut, tai osannut pitää. Se on ja tuntuu pysyvän ikuisesti, eikä suostu kompromisseihin. Liisa melkeinpä vihasi sitä.

Käveli siihen kerran, kävelemään lähtenyt, joutessaan ja kävelemisen huvista ikämies Muikku, yhteisön arvossapitämä sekä myös oman arvonsa tunteva Matti ja äljähti siihen tönimään sitä kepillään. Milläänlailla perustelematta tai pohjustamatta näkemystään totesi. - On siinä hyvä kivi.

Eipä hämmentynyt Viljo, osannut muuta kuin myönnytellä, kun piti niin suuressa arvossa Mattia, jonka käsien jäljistä kertoivat maakunnan hirsinurkat, irvistelemättömät jo pian kolmanteen polveen, tasaisesti sijansa hakeneet ja pysyneet. - On, oon se niin, kivi, on se.

Matti tosin tuon kuullessaan kiersi pikimustien silmiensä pistävän tuijotuksen, syvän kuin suolammen, Viljoon, joka oitis ymmärsi joutuneensa epäilyksen alle.

- He, heh, kaipa se on, semmoinen hyvä. Viljo varmisteli ja tunsu itsensä hölmöksi. Matti paistatteli sanojensa jälkilämmössä lataillen rauhassa piippuaan syvemmin ajattelelematta sitä tosiasiaa, että oli vain tullut ottaneeksi selvää, vieläkö oli sanoilla, sanasilla painoarvoa, arvostusta sanasen sanojalla. Ja olihan sitä. Siinä se kipristeli kivisen pihan, ison pyöreän kiven mies selvästi nolostuneena, kun oli pitänyt olla heti yhtämieltä.

Törmäys se oli sekin. Kiveen, vieläpä oman pihan musaan. Ne ovat semmoisia, kivet, ne jää mihin tahansa ja ovat missä tahansa, ja aina ne ovat tiellä. Hiukan jo vanhan miehen harkinnan kanssa otetuin askelin poistuneen Matin jälkeen silmäilleen Viljon katse oli kuitenkin hapan, milteipä halveksiva. - Hyvä kivi, voi helvetin perkele.

Oli ollut kylmä yö. Vedet hidastelivat ja miehet tammella yön tulilla olleet olivat huonolla tuulella.

- Huomenta päivää. Viljo sanoi rempseyttä ääneensä tavoitellen.

- Haista vittu. Kuului vastaus.

- No?

- Siinon kuuma kahvi pannussa. Koppelo poikkesi keittäään aamukahvit, justiin kerkesi häipyy.

- Laturi? Viljo sanoi.

- Pirun kilikuttaja, läpi yön hakkasi.

- Ampuko se? Viljo kysyi.

- Ampu? Empä tiijä, läpi yön kilikutti kun oesi patsasta tehä, jotta ee unta soanna ja sitten napsahti.

- Napsahti?

- No niin saatana, niin se sano, napsautin.

- Katohan. Viljo sanoi ja otti kahvia.

- Ja tiesi tuo luvata säetä, hä hä hä. Se tuntui jo ja näkyi. Kuivalan Viljo osasi nuuhostella niitä myös itse. Säitten varassa se on ollut aina Kusipuroilla.

- Huvikseen tuota ootteli, kun yön kilikutteli kunnon paakkua, ja sitten sillä tavalla tussahti.

- Perkele, jotta naaratti, kun se kiekasi perään, jotta ohi oon. Hä hä hä.

- Eekä muuten uhitellukaan etukäteen, jotta ampu tuloo.

- Ee, vaen jotta ohi on. He he he.

- He he he, niin ja jos oekeen ampumalla ammutaan, niin pitäsi huutoo se kansa, jotta lanka pallaa.

- Ja nopiaan. He he he, se kansa.

Viljo tallusteli alas kiviä kierrellen ajatellen hiipuvia vesivarantoja. Mutkassa, missä kivi oli ollut, se oli edelleen, mutta pieniksi pilkottuna. Sen jäänteet, lohkarleet oli paikoillaan kuin auennut kukka se oli, ja jo hätäisellä vilkaisulla selvisi lohkarleitten määrä. Kahdeksan kappaletta...

Kun lumet lähti, kivet jäi. Koko Kuivalan piha kukki kivistä. Pieniä ja suuria, ja siellä oli myös se erityisen suuri musa. Kuivalan tila on vaaran laella, piha etelän suuntaan, loivaa pitkää mäkeä metsään asti.

Otto kääntelee kiviä. Istuu maassa niin, että kivi on jalkojen välissä. Otto kuuntelee ensin, onko niissä ääntä, elämää

minkäänlaista? Koputtaa puutapilla ja kuuntelee uudestaan. Otto ei usko, vaikka äiti ja kaikki sanoo, että se on aivan turhaa. Sitten kun ne kysyy, mitä Otto on kuulevinaan, niin Otto ei osaa vastata ja sitä Otto miettii silloin, kun kivi on hiljaa, aivan äänetön, niin kuin kauas, näkymättömiin ehtinyt ääntelynsä jälkeen. Ja sitten kun Otto kuulee, se on sinne jäänyt, niin kauas, ettei sitä ole koskaan ollut, niin että on vain se ääni, eikä edes sitä kiveä, mikä siitä on jälkeen jäänyt.

Harakka seurailee lähellä ja kuuntelee myös. Se kuhahtelee joskus kurkkuäänellään käheästi ja hypähtelee lyhyitä hyppyjä. Se on vielä nuori, kylmään kevääseen syntynyt ja pienikokoinen. Ison kiven päällä se räkättää hillittömästi, niin että Otto unohtuu sitä katsomaan sormi suussa. Ne ovat pieniä musia, mitkä nuljahtavat maasta Oton käyttämällä apuvälineellä. Se on äitin istutuslapio. Ne kivet ovat valmiina lähtemään jonnekin. Viljo neuvoo ohi mennessään.

- Laita Otto takaisin, jää muuten jalkoihin pyörimään. Ja Otto laittaa ne tarkasti takaisin.

Liisa keskeytti askareensa ja jäi ikkunaan. Otto oli taas kielloista välittämättä keinotellut itsensä ison kiven päälle. Ikkunassa piti Liisaa kuitenkin ventovieras mies, joka näytti mittailevan kiveä joka puolelta, samalla kun teki muistiinpanoja tai laskutoimituksia vihkoseen, jonka aina

mittauksen välillä sujautti povensa taskuun. Tempaisee sen taas uuden mitan otettuaan nopealla liikkeellä ja teki merkintöjään. Otto osoitteli sille jotain kivistä, kuin parempikin asiantuntija. Siltä se Liisasta näytti ja oli huvittunut sen vuoksi. Mies on hintelä, semmoinen joista sanotaan, että on sitkas kasvuinen. Liisa on kahdenvaiheilla, menisikö kysymään? Mitä on menossa ja kenen luvalla? Tullapa nyt toisten pihalle mittailemaan, vaikkapa nyt kiveä. Eikö tuon murikan mitat olleet selvillä kyläläisille ilman kirjan pitoa ja mittauksia? Riitaa oli ollut Viljon kanssa aivan muutama päivä sitten. Siitäkö tämä oli osallisena? Kiveäkö sitä oli kehuttu ensin? Tai vedetty esille ihan muuten vain. Liisa ei mennyt kysymään. Mittailkoon juutas mielikseen. Kiukutti vain kun tulee pihalle, eikä vaivaudu sisälle päivää sanomaan, kun varmaan tietää, että talossa on väkeä myös muuta kuin tuo puhumaan alkamaton kaksi ja puolivuotias kiven päällä. Ja tuo harakka. Se on siinä lähellä ikään kuin varmistamassa, että tulee oikein mitatuksi ja muistiin merkityksi. Mitenkä lie Otto sen kesytellyt, innostanut kiven kääntöihin, paskantyöntäjän räkättäjän.

Liisa on hieman harmistunut harakalle. Se tuntuu jotenkin lumonneen pojan, ja tietämättään, itselleen myöntämättä on sille kade, mustasukkainen. Liisa seurailee pihan tapahtumia joskus huvittuneena, mutta nykyään jo enimmäkseen

epämääräistä kiukkua tuntien. Otto ei kuuntele marinoita, eikä paljon muutakaan, mitä sille ikinä sanoo. Otto kuuntelee vaan. Viljon mielestä se on hyvä niin. Kun kuuntelee ensin, ja vielä parempi, jos kuuntelee tai oppii kuuntelemaan hyvin.

Liisan mielestä Viljon ei pitäisi viisastella. Se on vakava asia, kun ihan unohtuu, kaikenlaiseen.

- No elähääs nyt. Minäpä lähen tästä saanan lämmitykseen. Viljo laittaa pullon takataskuun ja tallustelee avojaloin ulos rapuille, johon jää hetkeksi seuraamaan kiven päälle kivunnutta Ottoa. Siellä se taas kuunteli.

Mutta se on vaiti. Kivi. Isä Viljon mielestä siirtolohkare, melkein kallio. Pitkältä pysähtynyt mutkan kiveksi Kuivalaisten pihaan. Otto tunsikin kiven jokaisen kolon, käteen ja kämmeneen sopivan. Kvartsisen juonteen, hiukan ulos pursuneen nauhan, josta sai ponnistettua kiven päälle. Sen päällä tunsikin kummallisen voiman, ja näki ne kaikki, käännettyt ja kääntämättä jääneet. Pihan ja viettävän rinteen aina metsään saakka. Moni vaaranköni ilmestyi metsän takaa, semmoinen joka muutoin olisi näkemättä jäänyt. Tuntui kuin ne olisi käsin kosketeltavissa. Kiveltä hallitsi tätä kaikkea.

- Mitä sinä Otto siitä kivistä? Sanoi Viljo saunalle mennessään. - Lähetään saanan lämmitykseen. Otto kuunteli ja jäi kivelle.

Kusipuron lirisevät vedet lie omalta osaltaan kiristäneet sen hetkistä yhteiseloa Kuivalan vaaralla. Kiristi kituva kevään tulo. Pellot auringon puolella ällötti ikävän ruskeina, kivisinä. Viljo oli huono riitelemään, mutta sitkas mököttämään synkissä vitutuksissa viikkokausia, eikä Viljo ollut se, joka avasi ensimmäiseksi suunsa. Ei, vaikka asiaakin, ihan oikeaa olisi päässyt kertymään niin kuin padottuun Kusipuroon vettä. Se oli joku muu, ulkopuolinen sattuma tai tapahtuma, mikä laukaisi hiljaiselon.

Kyselemättömänä kuunteli Liisa sitkasta kilkutusta pihaltaan, pitkinä viikonlopun öinä. Lopulta yhtenä aamuyön tuntina, kun hän tunsu Viljon olevan valveilla, Liisa tokaisi aloitteen. Siihen oli laitettu joukkoon lupauksia sekä aimo annos huumoria.

- Tikkako se on tuo nakuttaja?

Pitkän hiljaisuuden päähän kuului Viljon puolelta torjuvasti vielä. - Koppelo.

Liisa odotti aamuun asti, ennen kuin jatkoi, kiukkuisena nyt ja lopen kyllästyneenä Viljon murjotukseen.

- Käskettykö tuo lie? Vaeko ihan muuten vaan luvan kansa? Koppelo.

Sodan jälkeinen aika, 50-luvun alku. Kaiken kiireen ja puutteen keskelle siinnyt pikkuväki. Usein onnellisena muisteltu aika, kurissa ja kurjuudessa. Turhanko usein onnellisena muisteltu? Siinä tämän kokoelman ainekset. Novellit saattavat herätellä sen ajan kokeneissa muisteluksia, joita ne kirjoittajan omakohtaisina, mielikuvituksella rikastettuina, myös osittain lienevät.

